

7. Reškovic, Tomislav, 2012. *Filozofija*, PROFIL, Zagreb.
8. Tolić, Benjamin. 2007. *Tko smo mi?*, vlastita naklada, Zagreb.
9. Stančić, Nikša. 2002. *Hrvatska nacija i nacionalizam u 19. i 20. stoljeću*, *Politička misao* - vol. 39, br.3, Fakultet političkih znanosti Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb.
10. Such, Jan. 2000. „Nacionalni identitet...“ u: *Politička misao*, vol. CCCVII, br. 4, Fakultet političkih znanosti Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb.

Internet

1. Feletar, Dragan. *Hrvati nikada ne smiju prihvatiti bilo kakve 'balkanske' kvalifikacije*.
URL: <http://www.hrvatski-fokus.hr> (04-05-2013)
2. Hrvatski jezični portal, pretraga 'nacija'
URL: <http://hjp.novi-liber.hr/index.php?show=search> (13-5-2013)

Povijesna informacijska znanost – pomoćna disciplina povijesne znanosti?

Razgovor vodila: *Sanja Banjeglav*

Sugovornik: *Profesor Ingo H. Kropač s Odsjeka za povijesnu informacijsku i dokumentacijsku znanost na Karl-Franzens Sveučilištu u Grazu*

Prevela: *Ines Horvat*

„Povjesničar koji odbija uporabu računala i shvaća ih kao nepotrebne, zanemaruje opsežna područja povijesnih istraživanja i više ga se neće shvaćati ozbiljno“ zapisali su Boonstra, Breure i Dorn 1990. godine. Tada su ovi znanstvenici, među ostalim, još uvijek pokušavali utvrditi mladu znanost koja je raspravljala o mogućnostima primjene dostignuća informatike u povijesnoj znanosti. Kao i u povijesnoj znanosti središte istraživanja je poruka iz prošlosti, povijesna informacija, a pitanje je što sve možemo učiniti s njom koristeći pritom računalne programe. Kako ju dugotrajno očuvati? Kako ju analizirati? Kako prezentirati tu analizu? Pritom ne možemo samo preuzeti već razvijene računalne programe jer su oni često nepotpuni ili čak nepostojeći za potrebe humanističkih znanosti. Stoga je potrebno obrazovati stručnjake s područja ove interdisciplinarne znanosti. O prošlosti i sadašnjosti povijesne informacijske znanosti razgovarali smo s profesorom Ingo H. Kropač na Odsjeku za povijesnu informacijsku i dokumentacijsku znanost na Karl-Franzens Sveučilištu u Grazu.

Kada pretražujemo polje povijesnih informacijskih znanosti nailazimo na različite nazive ove discipline (povijesna informacijska znanost, povijesna informacijska i dokumentacijska znanost, digitalna povijest i tako dalje). Znači li to da je svijet povijesne informacijske znanosti podijeljen? Postoji li

Životni ciklus povijesne informacije - ujedno i područja istraživanja povijesne informacijske znanosti

danas konsenzus o imenu? Koje biste ime Vi odabrali?

Ne mislim da postoji podjela zbog naziva naše discipline. U svakom mladom predmetu postoje različita viđenja stvari te različita usmjerenja u pogledu na misiju i cilj. U njemačkom govornom području pojam „Fachinformatik“ („stručna informatika“) ustaljen je za razne oblike primijenjene računalne znanosti te zbog toga govorimo o „Historische Fachinformatik“ („povijesnoj stručnoj informatici“) kao o integraciji informatike, informacijske znanosti i povijesnih istraživanja kao o sinonimu za povijesnu informacijsku znanost.

U zadnjih pet do deset godina mnogi stručnjaci koriste širi, ali dvosmislen i semantički netočan naziv „Digital Humanities“ („digitalne humanističke znanosti“), prema čemu imam vrlo kritično mišljenje. Kako znanost može biti analogna ili digitalna? Kako itko može tvrditi da je stručan

u formalnim metodama i tehnikama svih humanističkih znanosti? Je li to disciplina ili poddisciplina? Rasprava je u tijeku.

Slijedeći Lawrence McCrank, držim mišljenje da je „Historical Information Science“ („povijesna informacijska znanost“) najrazumljiviji i najneutralniji naziv, s čim se većina mojih kolega slaže. Ja ga definiram kao istraživanje o formalnoj obradi poruka iz prošlosti i informacija o prošlosti.

Postoji li konsenzus znanstvenika o tome što je glavni predmet istraživanja povijesne informacijske znanosti? Biste li nazvali ovu disciplinu pomoćnom u odnosu na povijesnu znanost?

Množina i promjene u povijesnoj informacijskoj znanosti događaju se simultano - ili ponekad s nekim vremenskim odmakom - s razvojem u tim disciplinama, iz čega zaključujemo: informatička i informacijska znanost, kao i povijest. Metode, tehnike i primjene prate cijelu širinu povijesnog istraživanja u svojim različitim paradigmatama, kao i brz napredak informatike. Trenutno promatramo golem trend, na primjer, za prikupljanjem i predstavljanjem europske kulturne baštine, za izgradnjom dugotrajnih konzervacijskih sustava i za korištenjem društvenih medija za komunikaciju između znanosti i javnosti.

Ako bi me se pitalo da integriram povijesnu informacijsku znanost u opći sustav klasifikacije znanosti, bio bih u iskušenju da je proglasim za jednu od povijesnih disciplina, kao i za jednu od pomoćnih povijesnih disciplina, samostalno istraživanje u humanističkim znanostima ili istovremeno za dio digitalnih humanističkih znanosti. S druge strane radimo na granici između humanističkih znanosti, prirodnih znanosti i društvenih znanosti. Kao i u povijesti, stvarni izgled ovisi o nečijem položaju u prostoru i vremenu ...

Kada je i zašto nastala povijesna informacijska znanost? Možete li nam reći nešto o tome kako se razvila?

Za početak razvoja ka autonomnom predmetu odredio bih rane i srednje osamdesete godine prošlog stoljeća. Bilo je to vrijeme kada je osnovana Udruga povijesti i računarstva (Association of History and Computing) te kada je suradnja između kolega i razmjena rezultata postala ustrojena i obvezna. Različite niti kao što su aplikacije baza podataka, statističke analize ili filološko računalstvo i druge, povezane su u novi konop predinternetskog razdoblja - McCrank je u svom opus magnumu stvorio pregled svih ovih pristupa. Pobjedničku povorka Interneta prekinula je razvoj naprednog stručnog sustava te je u puno područja kotač ponovno izumljen u šesterokutnom obliku. Danas se vraćamo na stanje povijesne informacijske znanosti ranih

devedesetih kada govorimo o semantičkom webu, obradi znanja itd. Koristimo hardver koji je daleko bolji, brži i stabilniji, ali mi nedostaju određena softverska rješenja koja su izvan komercijalne primjene.

Većina začetnika su u posljednjoj fazi svoje karijere ili će se povući sa sveučilišta. S mog stajališta, dobivanje i nastavljanje njihovog rada jedan je od najvažnijih izazova sljedećih godina. Jednostavno prikazivanje bilo kojih podataka ne može nadomjestiti znanstvenu analizu i interpretaciju. Na umanjen i upadljiv način, okarakterizirao bih posljednje desetljeće kao natjecanje između kvalitete i kvantitete.

Interesne skupine povijesne informacijske znanosti

Do danas je područje povijesne informacijske znanosti bilo vrlo produktivno u radovima s temom primjene računalnih tehnika u povijesnim istraživanjima. Veliki dio tih radova možemo pronaći u bazi podataka časopisa Udruge povijesti i računarstva (Journal of Association of History and Computing). Međutim, sa znanstvenog gledišta, malo je općih radova koji se bave pitanjem metodoloških i tehničkih problema čija bi se rješenja mogla primijeniti na čitavu povijesnu informacijsku znanost. Novim generacijama znanstvenika to ostaje izazov, a pritom se u vidu uvijek mora imati cilj - pomoći povjesničaru u znanstvenoj analizi i interpretaciji informacija iz prošlosti.

Na Karl-Franzens Sveučilištu u Grazu povijesna informacijska i dokumentacijska znanost definira se kao proučavanje formalne obrade poruka iz prošlosti i informacija o prošlosti.

Koje je središte interesa studija povijesne informacijske i dokumentacijske znanosti na sveučilištu u Grazu?

Glavni naglasak je na dokumentaciji, obradi i analizi pismene baštine. Osim toga, istraživanja se bave teorijskim i metodološkim temeljima znanosti, digitalnom regionalnom dokumentacijom i stvaranjem virtualnih zajednica. Na tehničkoj razini orijentacija je na stvaranju baza podataka, složenih informacijskih sustava, razvoja softvera i aplikacija za X-tehnologije.

Kako se može studirati povijesna informacijska i dokumentacijska znanost na Sveučilištu u Grazu?

Teme iz ovog područja dio su kurikuluma preddiplomskog i diplomskog studija povijesti, a u programu poslijediplomskog studija humanističkih znanosti može se pisati rad. Posebno su osmišljeni moduli iz ovog područja na sveučilištu - „primijenjena

informatička znanost“ za „primijenjene kulturalne studije“ kao i izborni modul „digitalne humanističke znanosti“. Zadnjih godina naš odsjek Sveučilišta u Grazu sudjeluje u združenom diplomskom studiju naziva EuroMACHS (*“Europe, Digital Media, Arts and Cultural Heritage Studies”*) koji je jednim dijelom povezan s predmetom povijesne informacijske znanosti.

Više informacija: <http://euromachs.uni-graz.at/>
<http://hfi.uni-graz.at/>

Literatura:

Onno Boonstra, Leen Breure and Peter Doorn: *Past, present and future of historical information science*. The Hague: Data Archiving and Networked Services, 2006.

Razgovor s profesorom Miroslavom Akmadžom

Razgovor vodio: Domagoj Tomas

Sugovornik: Profesor Miroslav Akmadža s Hrvatskog instituta za povijest – Podružnice za povijest Slavonije, Srijema i Baranje u Slavanskom Brodu

Miroslav Akmadža (1967.) poznat je u javnosti kao istraživač crkvene povijesti, posebice odnosa Katoličke crkve i komunističkoga režima u Jugoslaviji. Inače, s temama iz crkvene povijesti magistrirao je i doktorirao na Filozofskom fakultetu u Zagrebu, a svojedobno je predavao i na Filozofskom fakultetu u Osijeku. Manje je poznata činjenica da se u tom razdoblju upravo na njegov poticaj 2007. skupina studenata počela sastajati i okupljati u udruhu koja je uskoro prerasla u današnju ISHA – Osijek. Od 2008. zaposlenik je Hrvatskoga instituta za povijest – Podružnice za povijest Slavonije, Srijema i Baranje u Slavanskom Brodu, gdje radi na mjestu znanstvenog savjetnika, a ujedno je i voditelj znanstvenog projekta *Demokratski pokret, velikosrpska agresija i Domovinski rat u istočnoj Hrvatskoj*, dok predavanja održava na Hrvatskim studijima i Visokoj školi međunarodnih odnosa i diplomacije Dag Hammarskjöld u Zagrebu.

Kako biste ocijenili opće stanje u hrvatskoj historiografiji danas, uzimajući u obzir prihvaćenost

Profesor Miroslav Akmadža

i usvojenost suvremenih znanstvenih i metodoloških pristupa?

Mogu se uočiti pozitivni pomaci, iako sporo, s obzirom da tranzicijsko razdoblje iz komunističkog sustava u demokratski još uvijek traje i moglo bi još potrajati. To se svakako odražava i na sporost usvajanja suvremenih znanstvenih i metodoloških pristupa, s obzirom da su mnogi povjesničari ipak školovani u sustavu u kojem